

Maitre de la Cour, Louis Mairon
Dieu fait justice et est
certain de succéder et Cumme
L'autre moitié appartient de
sine l'ancien, Lesdits Mairon
de Vandœuvre, Viguet et
terres d'Anilhargues, us tiers
de la successeur dudit
Nicolas Giller, un autre
tiers de la successeur
de Madame Marie Catherine Giller
et un autre tiers de
cette représentante Marie Antoine
Giller; lesdites us tiers de
de son frère Giller et
ceux du même Giller
quint, Neuf Mars suivent

53

Le ne fay rien
sans
Gayeté

(Montaigne, Des livres)

Ex Libris
José Mindlin

TRACTATUS

Induciarum & Cessationis om-

nis hostilitatis actus, ut & Navigationis ac Com-
mercij, pariterque succursus factus, initus & conclusus Hagæ Com-
mitis die duodecimâ Iunij 1641. tempore Decennij inter Domi-
num *Tristão de Mendoga Furtado*, Legatum. & Consiliarium Sere-
nissimi, Præpotentis *Don Iohannis Quarti* ejus nominis Regis Lu-
sitaniæ, Algarvæ, &c. Et Dominos Deputatos Celsorum & Præ-
potentum Dominorum Ordinum Generalium Unitarum Provin-
tiarum Belgicarum.

HAGÆ-COMITIS,

Typis Viduæ ac Hæredum Hillebrandi Iacobi à Wouw, Celsorum &
Præpotentum Dominorum Ordinum Generalium Ordinarij
Typographi, Anno 1642. *Cum Privilegio.*

xperientia docuit,

quod *Don Philippus* Secundus Castellæ Rex , vi & potentiâ armorum quondam invaserit Coronam Lusitaniæ , & consequenter privaverit Serenissimum Præpotentemq; Regem *Don Ioannem* (olim Ducem de *Bragança*) indubitabili suo successionis jure & Iustitiâ in ætememo-

ratam Coronam Lusitaniæ, tanquam legitimum & proximum hæredem Serenissimæ *Domine Dona Catharina*, ac continuarunt Successores prædicti Regis Castellæ multis contiguis annis in violenta occupatione ætememoratæ Coronæ Lusitaniæ, infringentes foedera & pacta amicitiae, confidentiæ & Commercij, quæ Domini Reges Coronæ Lusitaniæ continué cum alijs Principibus ac Nationibus in Europa sancté coluerant, deorbantes bonos Subditos & Vasallos ejusdem Coronæ eorum Juribus, Legibus & Consuetudinibus, insuperque eos onerantes Injustitiâ, intolerabilibus vexationibus & diversis alijs speciebus Tyrannidis, injungentes illis excessiva onera, quæ Reges Castellæ simulac cum Patrimoniõ Regiæ Coronæ Lusitaniæ dilapidarunt & consumpserunt evitabilibus Bellis, Quibus prædicti boni Subditi & Vasalli ejus Coronæ ita stimulatî atque iracundiâ mactati, tandem haud levi habitâ patientiâ, magno cum animo, ausu & circumspessione injustum illud ac Intolerabile Iugum Regis Castellæ excusserunt, ac semetipfos libertati restituerunt, demumque communi applausu sæpius ætememoratum *Iohannem Quartum*, Regem elegerunt, proclamaverunt, eique homagium ac Jusjurandum fidelitatis præstiterunt, Præpotentes Domini Ordines Generales quoque passivè pro comperto habentes intolerabilem tyrannidē & perdura onera præfati Castellæ Regis, pariterq; ejusdē nefarium Institutum ad consequendam Monarchiam multo sæculo jam super Uni-

verſa Europa jaſtatam, in commodum Boni Publici dijudicaverunt expedire laudabili ac honeſto jam altememorati Regis *Iohannis Quarti* propoſito ſuccurrere, cumque eodem inire & conſummare præſens hoc Pactum & Tractatum, nec non prætermittere varias & diverſas commoditates, quas aliàs proprio particulari commodo atque utilitate, naſto hoc rerum ſtatu, tam citrà, quam ultrà Lineam poſſent uſucapere & percipere, maluntque eorum loco, ut reviviſcat Vetus illa amicitia, amor reciprocus ac Commercium, quæ inter Dominos Reges Coronæ Luſitaniæ ac Belgas ultró citroque antiquitus floruerunt.

I.

Primó concluſum eſt verum, firmum, ſincerum ac inviolabile Induciarum pactum ceſſationiſque omnis hoſtilitatis actus inter Altememoratum Regem & Ordines Generales tam mari aliſſque aquis, quam terrâ, intuitu omnium Subditorum atque Incolarum Unitarum Provintiarum, cujuſcunque Conditionis illi fuerint, citra exceptionem locorum perſonarumvé, ut et pariter intuitu omnium Subditorum atque Incolarum Regionum altememorati Regis, cujuſcunque conditionis fuerint, citra exceptionem locorum perſonarumvé, quæ partes S^r. Ma^{tis}. adverſus Regem Caſtellæ tuentur, aut in poſterum tueri reperientur, Idque omnibus in locis & maribus ab utraque parte Lineæ iuxta conditiones & reſtrictiones hîc infrâ reſpectivé explicatas, tempore Decenſij. Quod Induciarum pactum ceſſationiſque omnis hoſtilitatis actus in Europæ plagis ac alicundé, ſitis extra limites reſpectivé Privilegiorum, Societatibus Indiarum Orientalium atque Occidentalium antehâc nomine hujus Status reſpectivé conſeſſorum, ſtatim, factâ ſubſcriptione hujus Tractatus, ordietur.

II.

Ac in India Orientali omnibuſque locis & Maribus ſub diſtrictu Privilegij à Dominis Ordinibus Generalibus, Societati
Indiæ

Indiæ Orientalis harum Provinciarum concessi, uno anno á dato, cum rati habitio hujus Tractatus nomine Regis Lusitaniæ híc loci fuerit oblata; At veró si publica manifestatio prædictarum Induciarum cessationisque omnis hostilitatis actus alicubi locorum & marium præactorum citius devenerit, antequam supradictus annus exspiraverit, ut tum quisque ab utraque parte in hujusmodi locis & maribus respectivé à tempore publicæ manifestationis sese contineat ab omni hostilitatis actu.

III.

Et comprehendentur sub prædictis Inducijs & cessatione omnis hostilitatis actus omnes hujusmodi generis Reges, Dynastæ & Gentes Indiæ Orientalis, quibuscum Domini Ordines Generales, aut Societas Indiæ Orientalis harum Provinciarum eorum nomine amicitiam colunt, aut foedere Juncti sunt, siquæ sibi expedire arbitrabuntur has Inducias & cessationem omnis hostilitatis actus complecti.

III.

Nec fas esto, præacto Decennij tempore durante, sibi invicem, nec terrâ, nec mari, hostilitatem aut ullam aggressionis vim inferre, ac omnibus Lusitanicis Navibus ex Lusitania sub mandato aut Commissione a tememorati Regis *Iohannis Quarti*, navigantibus ad loca & maria, quæ partes hujus Regis tuentur, sicuti pariter illis Navibus isthinc in Lusitaniam revertentibus, permissum esto liberé absque ullâ remora navigare intuitu Societatis Indiæ Orientalis harum Provinciarum.

V.

Similiter nec Naves eorundem Subditorum harum Provinciarum in earum cursu per prædictas Lusitanicas molestiâ afficientur.

VI.

Et utraque pars esto libera & securo in suis Tractatibus & Contractibus.

Item,

VII.

Item, liberum esto utrique parti navigare, pariter loca possidere, suum commercium sine ullo impedimento exercere, æque ut tempore & sub manifestatione prædictarum Induciarum cessationisque omnis hostilitatis actus, in India Orientali loca possedit, effectivè commeavit, suumque commercium exercuit.

VIII.

Sæpius dictæ Induciæ ac Cessatio omnis hostilitatis actus effectũ sortientur tempore Decennij in locis & maribus pertinentibus sub districtu Privilegij à Dominis Ordinibus Generalibus Societati Indiæ Occidentalis harum Provintiarum concessi, à dato, cum Ratihabitio super hoc Tractatu nomine Regis Lusitaniæ heïc loci fuerit oblata, & publica manifestatio prædictarum Induciarum Cessationisque omnis hostilitatis actus porrò alicubi prænominatorum locorum ac marium respectivè pervenerit. A quo tempore utraque pars in istiusmodi locis & maribus respectivè sese cohibeat ab omni hostilitatis act u, Ita tamen, ut intra octo Menses, postquam prædicta ratihabitio heïc loci fuerit allata, conveniendum sit cum Corona Lusitaniæ de Pace in sæpius dictis locis & maribus, pertinentibus sub districtu Privilegij Societatis Indiæ Occidentalis harum Provintiarum; Ad quæ Dominus *Tristão de Mendosa Furtado*, Legatus & Consiliarius Reg^z. Ma^{tis}. Lusitaniæ hisce pollicetur, ut intra prædictos octo Menses post præfatam ratihabitionem Reg^z. S^z. Ma^{tis}. heïc loci oblatam, quoque obveniant necessarium mandatum, ordo ac Instructio, pariterque persona aut personæ autoritate regiâ munitæ, ad tractandum de prædicta pace: Attamen, si in eventum contra omnem expectationem pacis conditio non iniretur, ut, eo non obstante sæpius dictæ Induciæ cessatioque omnis hostilitatis actus tempore decennij, modo præmissis & juxta Articulos infra explicatos, plenum effectum sortiantur.

IX.

Societas Indiæ Occidentalis harum Provinciæ , ut & Subditi ac Incolæ Eiusdem terrarum acquiratarum , nec non omnes illi indè dependentes , cujuscunque Nationis , conditionis aut Religionis sint , gaudeant & fruantur in singulis terris & locis Regis Lusitanæ , ac ad eandem Coronam spectantibus, in Europa sitis, hujusmodi Commercio, exemptionibus, libertatibus & Juribus , quibus reliqui subditi hujus status , vigore hujus Tractatus, gaudebunt & fruuntur; Hac tamen conditione, ne Societas Indiæ Occidentalis harum Provinciæ , ut & subditi ac Incolæ in ejusdem terris acquiratis, sicut pariter omnes reliqui ab illa dependentes , conentur ex Brasilia transferre ad Regnum Lusitanæ saccharum , lignum Brasilicum ac alias merces in Brasilia existentes & Provenientes ; Sicut pariter nec Lusitanica Natio , ut & subditi ac Incolæ in ejusdem terris acquiratis , nec minus ab ea dependentes, conabuntur ex Brasilia traufferre intra has Provincias & Regiones Saccharum, Lignum Brasilicum aliasque merces in Brasilia existentes & provenientes.

X.

Natio Belgica ut & Lusitanica durantibus Inducijs & cessatione omnis hostilitatis actus sibi invicem succurrent atque opem ferent pro virili, cum occasio & status rerum illud postulerit.

XI.

Omnia Fortalitia , Urbes , Naves & particulares Personæ , five sint Lusitani aut alij in Brasilia vel aliorum sita & reperti , qui partes Regis Castellæ fovent, aut postmodum in eorum potestatem redigentur , non aliter respicientur ac reputabuntur, quam communes hostes , quos adoriri , prosequi ac vincere cuilibet parti licitum sit nullo habito respectu Limitum ; Hoc attento, siquà alterutra pars ejusmodi loca aut Fortalitia occuparet , illi quoque cedat Jurisdictionis & latorum camporum ambitus & reliqua emolumenta antiquitus his annexa , non obstante.

obstante talia loca & Fortalitia (ut supra dictum est) in alterius Limitum districtu fortiantur.

XII.

Quilibet utriusque partis Subditorum relinquetur ac remanebit in bonis suis, uti illa tempore manifestationis Induciarum & cessationis omnis hostilitatis actus tum deprehenduntur & lati campi inter utriusque partis extrema Fortalitia siti, (qui necessariò indè intelligendi sunt pro acquisitis ac eorum dominio vindicatis) utrinque divisi extabunt, Sub his comprehendendo gentes & nationes sub iisdem sortientes. Quibus finibus, modo præmissis, positis & statutis, Lusitanicæ Nationi ab illa, & subditis harum Provintiarum ab hac parte constabit, quæ loca, commoditates & ambitus latorum camporum quilibet pro suis agnoscat & tueatur.

XIII.

Quod verò attinet particularium proprietates ac possessiones, quæ sub prædicta divisione ad unam vel alteram partem pertinebunt, de his forsitan nonnulla loca extabunt derelicta & populata, alia vero culta ac gente instructa: At verò quod spectat loca, quorum Incolæ & Proprietarij sese ad hanc vel alteram partem recepisse deprehendentur, exinde nulla omninò restitutio fiet, neque ullorum mobilium ibidem relictorum & repertorum, sed quilibet eo contentus vivat oportet, quod ex derelictis locis secum asportavit ac abstulit.

XIV.

Attamen in dictis locis & terris, quæ suis Proprietarijs aut alijs possessoribus eorum nomine & parte remanserunt, illis utrinque cognitâ causâ, jus suum & possessio asservabitur, Visis prius eorum necessarijs documentis & probationibus.

XV.

Super quibus utriusque partis Regimen in suo cujusque districtu respectivé disponat, pro ut videbitur convenire, non concessio, ut alius quispiam his sese immisceat.

XVI.

Commercia ad utriusque partis Ditiones , tractus & ambitus locorum in Brasilia, quælibet sibi ipsis relinquuntur, exclusis omnibus alijs; nec ipsis Lusitanis fas esto hujus Status, nevé Subditis hujus Status, Lusitanorum Ditiones, tractus & ambitus locorum frequentare , nisi communi voluntate & consensu postmodum aliter visum fuerit convenire.

XVII.

Ne permissum sit Lusitanis in Brasiliam navigare, commercari aut mercaturam exercere cum navibus alienæ nationis, aut cum ipsissimis Nationibus extraneis. Sed indigentes aliquibus extraneis navibus ad navigationem , mercaturam & commercium in Brasiliam , tenebuntur illi tales conducere aut emere à Subditis harum Provintiarum. Quo casu emptionis vel conductionis, nullæ minores naves in Brasiliam aptentur ac impendantur, quam centum & triginta onerum, aut ducentorum & sexaginta Vasorum, munitæ ad minimum sedecim tormentis (aliás Gotelingen) vibrantibus singulatim quinque aut sex libras ferri respectivé , munitioneque belli provisæ secundum proportionem. Et quando majores Naves à Lusitanis in Brasiliam conducentur atque ementur , ac deinceps applicabuntur , ut supra , tum illæ secundum proportionem onerum tantò plus muniantor & provideantor. Et hoc omne sub pœna amissionis & confiscationis prædictarum navium unà cum earum requisitis, quæ aliás, ut antea, cedant commodo Societatis Indiæ Occidentalis harum Provintiarum, aut verò eorum, qui ab ea dependent vel appendent , siquà illa ab his fortè deprehenderentur & caperentur.

XVIII.

Neque Lusitanis, neque Incolis harum Provintiarum liceat ullam Navium, Nigrorum, Mercium, aliorumve necessariorum vecturam præstare Indijs Castilianorum , alijsque locis ab eorum parte stantibus sub pœna amittendæ navis & Bonorum, pariterque personæ , quæ inibi reperientur , ut hostes apprehendentur

hendentur & tractabuntur.

XIX.

Illud, quicquid tam Lusitani, quam Subditi harum Provincia-
rum in Oris Africae possident, nullam indiget limitum divisione,
cum inter utrumque diversae Gentes & Nationes sortiantur, quae
finium limites statuunt & dividunt.

XX.

Quod verò attinet negotiationem & frequentationem ea-
rundum Orarum, Insulae S^{ca} Thomae aliarumque Insularum hisce
comprehensarum, ea utrique libera sit; hac tamen conditione,
si eadem navigatio & commercium, sive illud sit auri, nigrorum,
aliarumque mercium, quomodolibet illa nuncupanda veniunt,
fiat & destinata sit in vel circa Urbes & Fortalitia, quae fortè al-
teruter occupat & possidet, ut inde pendantur eadem Vectigalia
& Jura, quibus consueverunt Incolae Lusitani ac eorundem lo-
corum liberi homines exsolvere; Et Vice versa.

XXI.

Et quia Domini Ordines Generales sua Dominia & terras in
Basilis aliisque locis propria Virtute acquisiverint eo tempore,
quo eorum Subditi atque Incolae adhuc extarent Vasalli & Sub-
jecti Regis Castellae & hujus Status hostes; Cujusmodi naturae
& fortis illi fuerunt, qui modò ibidem ad obsequium Regis Lusi-
taniae redierunt, amicosque & foederatos huic Statui sese dede-
runt, ex quo in futurum utrinque durabile foedus & sincera con-
fidentia patet, simulac alter alteri imposterum justam praestandam
Justitiae administratione rite tenebitur.

XXII.

Ita verò comparatum est, ut cum mutatione, quae in multifarijs
proprietatibus & possessionibus mobilium atque Immobilium
bonorum extitit (solummodo per calamitatem molesti belli)
diversimodi Subditi sub & post initium, ad obsequium hujus
Status harum Provinciae devenerint, quorum pars ad Incitas
reducta, pars diffusa sunt; ac cum plurimi Belgae ibidem per em-
ptionem Dominiorum, vulgò nuncupatorum Ingenhos, aliorum-
que

que bonorum immobilium, sedem fixerint, ratio Status rerum inibi acquiratarum nullo modo ferre potest, ut ulla Bona jure postliminij vel quasi, repetantur aut revertantur, neque ut Subditi Dominorum Ordinum Generalium à Lusitanis, neque Lusitani abs Subditis harum Provinciæ ulla debita aliave onera exigant, multò minus, ut talia consequantur, conveniet executionis viâ uti, sed quilibet salvus remanebit, uti possidet tempore dictæ manifestationis.

XXIII.

Subditi atque Incolæ ditionum altememorati Regis *Johannis Quarti*, & Dominorum Ordinum respectivé, durantibus Decennij Inducijs & cessatione omnis hostilitatis actus, mutuâ confidentiâ amicitiam colent sine ulla recordatione offensioum & damnorum, quæ olim perpeffi sunt.

XXIV.

Et si fortè postmodum unanimi ac mutuo Consensu sedes belli in India Occidentali Castilianorum transferretur, atque incenso bello ibidem quicquam ad detrimentum communis hostis acquireretur, tum illud distribuendo, permutando & fruendo amicè & communi Consensu, ut præmissum est, conveniendum erit, sicut pariter durantibus sæpius memoratis Inducijs & cessatione omnis hostilitatis actus, permissum esto utriusque partis communi consensu atque applausu prædictos Articulos, aut partem eorum immutare.

XXV.

Et liberum esto utriusque partis Subditis, cujuscunque Nationis, conditionis, qualitatis & Religionis, nullis exceptis (sive illi in alterius ditione nati sint, sive inibi habitasse dicantur) frequentare, navigare & commercari qualibet mercium & mereaturæ forte in Regnis, Provincijs, Territorijs ac Insulis respectivé in Europa atquæ aliorsum ab hac Lineæ parte sitis: Nec fas esto neutrius Subditos mercandi gratia,

confluentes, in alterius terris, fitis ut supra, in mercibus asportandis aut verò exportandis magis aggrauare gabellis, Impositionibus alijsve Iuribus, quam ipsissimos Incolas & Subditos earundem terrarum, sed gaudeant pariter respectivé hujusmodi Indultis & Privilegijs, quibus antehac illi usi sunt, priusquam Lusitania à Castilianis fuerit subacta.

X X V I.

Subditi ac Incolæ harum Proventiarum, qui Christiani sunt, in omnibus locis, urbibus & territorijs etiamque Troventijs ac Insulis Regni Lusitaniæ aut ab eo appendentibus & dependentibus, sive illud sit ab utraque parte Lineæ, tam in Europa, quam extra, ubi frequentandi locus datur, utentur & fruuntur libertate conscientiæ in domibus suis privatis, ac intra naves libero Religionis exercitio. Si verò Legatus aut alius Publicus hujus Status Minister in Lusitaniam forté mitteretur, tum illi respectivé utantur & fruuntur in ædibus suis & domicilijs hujusmodi libertate ac Religionis exercitio, sicuti in hoc Statu præsentis Domino Legato Lusitaniæ permittitur.

X X V I I.

Domini Ordines Generales, non expectatâ S^z. Ma^{tis}. ratihabitione ad hunc Tractatum, proprio suo sumptu assistent Regi ac Coronæ Lusitaniæ sub idoneo Archithalasso alijsque necessarijs suis Officiarijs, quindecim navibus bellicis, & quinque Scaphis majoribus benè munitis ac instructis, provisus de victu, etiamque tormentis ac alijs munitionibus belli.

X X V I I I.

Ad hanc Classem altememoratus Rex comparabit aut conducet S^z. Ma^{tis}. proprijs sumptibus & sub ejusdem proprio directorio similem numerum quindecim navium bellicarum & quinque Scapharum majorum æquè benè munitarū, instructarum nautis & militibus, etiam provisarum de victu, tormentis & alijs belli munitionibus, ut conjunctim unà cum navibus & Schaphis majoribus harum Proventiarum impendantur ad littora atque oras Lusitaniæ & Hispaniæ respectivé, ad detrimentum

mentum Regis Castellæ communis hostis.

XXIX.

Rex Lusitaniæ proprijs suis expensis instruat decem aut plures Galeones in Lusitania, easque adjungat supradictæ Classi, ut conjunctim impendantur adversus Regem Castellæ ejusque Subditos.

XXX.

Naves, quæ ex Lusitania navigarunt, ut & earundem onera & merces ad prædictam Coronam aut Ejusdem Subditos pertinentia, quorum probationis documenta decenter exhiberi poterint, non confiscabuntur, etiamsi tale foret, ut istiusmodi naves & merces, navigantes sub vexillo Castellæ, per aut extra prædictam Classem caperentur, sed tales naves earumque onera & merces restituentur originalibus earundem proprietarijs.

XXXI.

Prædarum aliorumque emolumentorum virtute prædictæ Classis & Galeonum acquisite, erit partitio & distributio pro rata, juxta numerum corporum navium, Idque ad præveniendum ac evitandum disputandi diversitatem, quæ aliàs ex divisione prædarum aliorumque bonorum, aut horum occasione, ob certos respectus resultaret.

XXXII.

Regi Lusitaniæ licitum sit intra has Provincias conscribere aut conscribi facere tales superioris & inferioris dignitatis officiales etiamque Architectos militares, Cuniculorum actores, Pyropæos aliosque Mechanicos, quos fortè desideraturus erit, idque suis proprijs sumptibus & stipendijs. Et quo hoc tantò rectius procedat, nomine hujus Status illi præbebitur & continuabitur auxiliaris manus.

XXXIII.

Nec fas esto sub ullo prætextu invadere domus, violare, inspicere, perlustrare Epistolas, libros rationum aut ipsas rationes Mercatorum, Subditorum aut Incolarum harum Provinciarum Belgicarum, frequentantium Regnum Lusitaniæ, vel
Insulas.

Amé Brumet
Gilla de qua Catherine
Gilla son épouse
de Majorité élu
Amé Brumet, et
il y ayt et du
re autain Gilla
Sutance de la
L'intendant et
L'avis de son
un des dits
Eux avoit
mes enfante
L'emplication
de son
meur
étant
un

BRASILIANA DIGITAL

ORIENTAÇÕES PARA O USO

Esta é uma cópia digital de um documento (ou parte dele) que pertence a um dos acervos que participam do projeto BRASILIANA USP. Trata-se de uma referência, a mais fiel possível, a um documento original. Neste sentido, procuramos manter a integridade e a autenticidade da fonte, não realizando alterações no ambiente digital - com exceção de ajustes de cor, contraste e definição.

1. Você apenas deve utilizar esta obra para fins não comerciais. Os livros, textos e imagens que publicamos na Brasiliiana Digital são todos de domínio público, no entanto, é proibido o uso comercial das nossas imagens.

2. Atribuição. Quando utilizar este documento em outro contexto, você deve dar crédito ao autor (ou autores), à Brasiliiana Digital e ao acervo original, da forma como aparece na ficha catalográfica (metadados) do repositório digital. Pedimos que você não republique este conteúdo na rede mundial de computadores (internet) sem a nossa expressa autorização.

3. Direitos do autor. No Brasil, os direitos do autor são regulados pela Lei n.º 9.610, de 19 de Fevereiro de 1998. Os direitos do autor estão também respaldados na Convenção de Berna, de 1971. Sabemos das dificuldades existentes para a verificação se um obra realmente encontra-se em domínio público. Neste sentido, se você acreditar que algum documento publicado na Brasiliiana Digital esteja violando direitos autorais de tradução, versão, exibição, reprodução ou quaisquer outros, solicitamos que nos informe imediatamente (brasiliiana@usp.br).